

ČESKÝ LID.

SBORNÍK

VĚNOVANÝ STUDIUM LIDU ČESKÉHO V ČECHÁCH,
NA MORAVĚ,
VE SLEZSKU A NA SLOVENSKU.

REDAKTOR:

Dr. ČENĚK ZÍBRT,

docent kulturní historie na české universitě.

VI

V PRAZE.

KNHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK, NAKLADATELÉ.

1897.

Chodský dřevorubec a jeho práce.

Na vysvětlenou fotografických vyobrazení

napsal **Jan Fr. Hruška**.

Na přání redakce č. Lidu, jež chce obrázky naše, které byly původně názorným dokladem obšírné studie o dřevorubcích v letošním Světozoru, uchovati národopisu v listě odborném, odhodlávám se provoditi tyto obrázky několika stručnými poznámkami.

Obrázky samy na první pohled, tuším, mluví, že povstaly mezi lidem, jenž je živ na ruce, živ těžko, ale živ poutivě a — co už dnes málokde bývá — spokojeně. Jaký je to lid, jakého těla i ducha?

Dřevorubec chodský jest těla kostnatého, často velikého a vždy neobyčejně snědého a silného. Jeho krok i pohyby ruky jsou volné, spíše zdlouhavé a hranaté, ale pevné, pádné. A v silném těle silný duch! Silný v práci, silný v strádání, silný v každé trampotě. Řeč a jednání dřevorubcovo jsou nestrojené, nehledané, pro první dojem až drsné, ale přímé a srdečné. Nerad ukřivdí, ale také křivdy nestrpí; v hněvu jest tvrdý a nepodajný, proti násilí odvážlivý, až „nevážný“. Ničeho není lačen a nic nezavidí, leda v krutý čas zahálky druhovi — práci. V pilné práci je veselý a živý, v zahálce nedůtklivý a mrzutý, v přílišném dření strnulý a málomluvný, ale stále vytrvalý a nepodajný a vždy upřímně zbožný. Sám chudák, nepustí chudáka s prázdnem, ani cizince bez přístřeší; a rozjímá dlouho, je-li, kdo se po něm pomoci dožaduje, hoden či ne-hoden. Při stole jest dřevař pořadovný, v oděvu skromný, v živobytí celém jednoduchý a šetrný.

Žena dřevorubcova jest pravá jeho „pomocnice, podobná jemu“. Jsouc s mužem ruku y ruce nejen v těžké práci za krušným, těžkým výdělkem, nýbrž i majíc nad to ve starostech o rodinu, o domácnost svůj zvláštní vlastní díl v dobývání vezdejšího chleba, má žena dřevorubcova dosti příčiny a příležitosti k témuž tužení těla i ducha, k témuž prostému živobytí, k téže soucitnosti pro trpící a strádající, k téže tvrdosti proti křivdě a násilí, k téže živosti u veselí; při tom všem nepřestává ovšem býti vůči svému muži ženou, ale vůči jiným ženám, mnohým ženám jest pravým mužem.

Obr. 1. „Jedny sáně“, nakládání. (Ke článku J. F. Hrušky: Chodský dřevorubec a jeho práce.)

*) Fotografie k tomuto článku opatřil ochotně p. Strouhal.

Obr. 2. Hromadná jízda s nákladem s vrchu

V rodinném životě jest muž ve všem všudy hlavou, žena jest mu opravdu poddána, nemajíc a také nehledajíc předností a výhod ani strojených, ani skutečných.

Na obrázcích vidíme toho muže i tu ženu, vidíme jejich postavy, výrazy i práci.

Jsou tu ovšem zatím jen práce zimní. Ta nejhlavnější — svážení. Dření ohromné, často nadlidské, ale ještě výnosné a dřevař náš říká: „Pro krk zase krk!“ Při práci této ať jde s vrchu, ať do kopce, ať zastavuje, nakládá — při všem zdá se vám dřevař mužem železným, nezdolným. Zač „veme“, musí povolit, ať zvedá, tlačí, táhne . . . Ale ptejte se ho po čase, a řekne vám sám, že z toho dření nechce se tělo vzpamatovat do sv. Jakuba. (Vyobr. č. 1., 2., 3., 4.).

Jsou tu vokřináři, lopatáři atd., vůbec kdo dělají „nádobí“ od „vokřinu“, mísy dřevěné, na níž hospodyním dobře těsto kyne, sá. na lopaty, války na cepy, topůrka a t. p. Práce trochu pohodlnější, dělá se aspoň z větší části dosud v suchu, ale také dost namáhavá a dost umělá.

(Ke článku J. F. Hrušky: Chodský dřevorubec a jeho práce.)

Jedna rána sekerou z tisíce nutných může kolikráte celé dílo zkazit (Vyobrazení č. 5., 6.)

Jsou škatulkáři, živnost pestrá, živá, hlučná., veselá—ale za našich časů při ní .už učiněná bída. Za 50 kr. udělají a dají 1000 škatulek a koupiti na ně dříví a býti při tom s půltuctem i tuctem krků živ! Ale byly časy, že za týž tisíc dávala se zlatka, a tenkrát škatulkář „skovával" (zaspořil)! (Vyobr. č. 7.)

Je tu i — jako poslední stín zapadajícího díla jiného, lnářství a domácí výroby plátna — vřetenář. Hlava šedivá smutně se mu sklání nad smutným cvrkáním „stávku", na němž ruka mdlá, prý poslední, bere se vřetena třísku. Až udělá těch „vřetán" staroch 100, dostane snad od selek zlatku, od „handlíře" možná polovic. (Vyobr. č. 8.)

A tak vám dělají a lomozí se a pracují za groš všichni do úmoru. Tu je ještě kraj, že za málo peněz je muziky, té muziky z ostří seker, strouháčů, kopic, škrabáků a hoblíků mnoho, mnoho, až se dřevěné chaloupky třesou . . .

Obr. 3. Jízda s nákladem do kopce. (Ke článku J. F. Hrušky: Chodský dřevorubec a jeho práce.)

Obr. 4. Děvče „na votýpkácli“. (Ke článku J. F. Hrušky: Chodský dřevorubec a jeho práce.)

A náš dřevař si při té práci nepostýská, nezatouží — leda — když jí není!

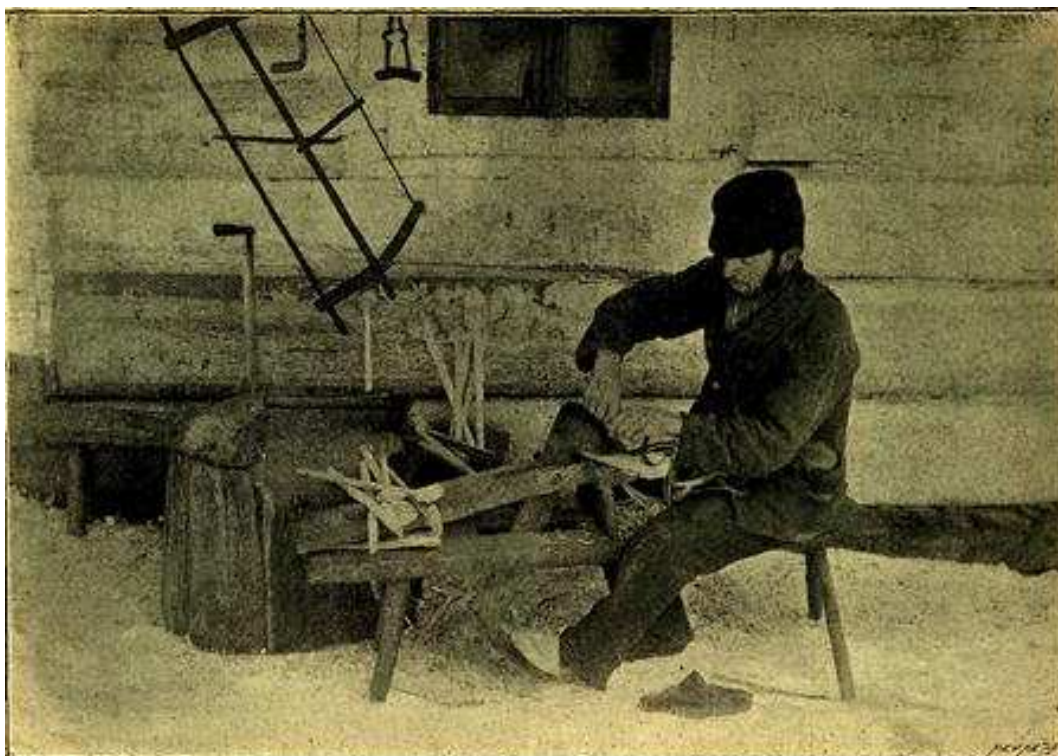
Ti staří mezi nimi ještě z ní „skovávali“ groše a zlatky, až narostly desítky, dvě, tři sta, „skovávali“ na kravičku, na chaloupky, pro ty děti, „háby míli snáz, na časy, dyby bulo hůř,“ „skovávali“ šetrně a s radostí i „na — funus“. Lide můj, dlouho-li zůstaneš tak? . . .*)

str. 452

Obr. 5. Výroba okřínů. Počátek práce. (Ke článku J. F. Hrušky: Chodský dřevorubec a jeho práce.)

str. 453

Obr. 6. Výroba měchaček. (Měchačkář právě „vybírá“ škrabáčkem důlek ve vařečce.) (Ke článku J. F. Hrušky: Chodský dřevorubec a jeho práce.)

Obr. 7. Škatulkáři. (Ke článku J. F. Hrušky: Chodský dřevorubec a jeho práce.)

Obr. 8. Břetenář. (Ke článku J. F. Hrušky: Chodský dřevorubec a jeho práce.)